

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра журналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

_____ Тетяна КАГАНОВСЬКА

“ _____ ” _____ 2022 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
з журналістики
для вступників на навчання
для здобуття ступеня магістра
за спеціальністю 061 Журналістика

Харків – 2022

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 58E2D9E7F900307B040000009E3A2500EDECA000
Підписувач Пантелеймонов Антон Віталійович
Дійсний з 17.02.2022 15:51:27 по 17.02.2024 15:51:27

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1901/52 від 11.05.2022

ПРОГРАМА

Основи журналістики. Журналістика як соціальний інститут: варіативність визначень і тлумачень. Журналістика як система засобів масової інформації. Джерела та методи збирання суспільно-значущої інформації для журналіста. Жанр як аспект журналістського текстотворення. Формальні елементи організації газетного тексту. Чинники ефективності та дієвості журналістських матеріалів. Інформаційне суспільство та його головні ознаки (основні теорії). «Чотири теорії преси» Ф. Сіберта, Р. Петерсона та І. Шрамма. Етапи розвитку масових комунікацій за М. Маклюеном. Теорія «маскомунікативної мозаїчної культури» А. Моля.

Теорія і методологія журналістської творчості. Порівняльна характеристика каналів комунікації: газета, радіо, телебачення, Інтернет. Структура журналістського тексту. Задум, тема, концепція, ідея твору. Композиція, конфлікт, сюжет твору. Процес написання журналістського твору. Образність журналістики і природа публіцистичного твору. Жанрові модифікації у журналістиці та індивідуально-творчий підхід до жанру.

Зображальна журналістика. Жанрова система фоторепортажу. Основні етапи підготовки фоторепортажу. Основні закони побудови фотокомпозиції. Специфіка самостійної та партнерської роботи фоторепортера. Способи використання світла при фотозйомці.

Основи радіожурналістики. Специфічні зображально-виражальні засоби радіомовлення (природні та технічні), своєрідність їхнього впливу на слухача. Основні функції радіомовлення. Тенденції розвитку сучасного радіомовлення. Специфіка радіожанрів. Проблема автора в сучасній радіожурналістиці; відомі українські радіожурналісти. Етапи становлення радіожурналістики в Україні.

Основи тележурналістики. Місце телебачення в системі ЗМІ. Роль та суспільні функції ТБ. Жанри телевізійної журналістики та жанри екрану. Програмування телевізійного мовлення та вимірювання телеаудиторії. Історичні етапи розвитку вітчизняного телебачення. Основні національні мовники в Україні. Телеаудиторія в процесі телевізійної комунікації. Телеметрія. Соціологія суспільної думки. Журналістські професії та амплуа на телебаченні. Основні тенденції розвитку телебачення в сучасному світі.

Історія української журналістики. Особливості становлення української журналістики XIX ст.; зв'язок журналістики з тогочасною гуманітарною ситуацією на українських землях. Основні цензурні документи доби: прагматичний і політичний аспекти. Роль Харківського університету у становленні української періодики. Публіцистика М. Костомарова. Публіцистика П. Куліша. Публіцистика І. Франка. Буковинська дискусія. Публіцистика І. Нечуя-Левицького. Публіцистика М. Драгоманова. Публіцистика В. Антоновича. М. Могилянський «О культурном творчестве»: зміст і проблематика. Філософсько-політична концепція праці Юліана Бачинського «Україна irredenta».

Зарубіжна журналістика. Поняття про пражурналістику й журналістику. КМК античності й Відродження: порівняльна характеристика. Перші газети й журнали Європи й США. Особливості зародження журналістики в США й Англії: порівняльна характеристика. «Ареопагітика» Джона Мільтона та її роль у

становленні ліберальної теорії преси. Журналістська діяльність Д. Дефо і Д. Свіфта. Журналістська діяльність Д. Аддісона і Р. Стіля. Бостон як осередок перших американських періодичних видань. Роль Б. Франкліна в розвитку американської журналістики. Основні засади концепції «нового журналізму». Видавнича діяльність Д. Пулітцера. Видавнича діяльність У. Херста. Поняття penny press: особливості, найяскравіші представники (на прикладі США). Формування нової системи масової комунікації у ХХ столітті. Система масової комунікації XVII і ХХ ст.: порівняльна характеристика. Система масової комунікації XVIII і ХХ ст.: порівняльна характеристика. Система масової комунікації XIX і ХХ ст.: порівняльна характеристика. Розвиток макрекерської журналістики. Таблоїд як різновид масової преси. Найбільші світові медіа корпорації: загальна характеристика. Розвиток журнальної періодики у ХХ столітті. Журнал «Time» як представник щотижневих журналів новин. Журнал «Rider's Digest» як представник дайджестової періодики. Особливості розвитку інформаційного простору ХХ ст. CNN – перша глобальна телемережа новин. Інформаційна політика BBC. Euronews як найбільша міжнародна регіональна телемережа. Характеристика телекомпанії Al-Jazeera. Особливості розвитку системи масової комунікації на межі ХХ–ХХІ ст.

Журналістська деонтологія. Етичні засади діяльності журналіста, етичний кодекс українського журналіста. Законодавча база України в роботі журналіста. Правове регулювання реклами в ЗМІ. Дискримінація: визначення поняття, види, дискримінація в журналістських матеріалах. Правове регулювання діяльності журналіста під час роботи з дітьми. Мова ворожнечі: правове регулювання.

Теорія та історія соціальних комунікацій. Ідеї класичної соціології й теорії соціальних комунікацій. Франкфуртська школа: цілісна теорія сучасного суспільства як підґрунтя теорії комунікативної дії. Соціальна теорія Г. Маркузе як предтеча теорій соціальних комунікацій. Ідеї про «електричний бум» М. Маклюєна як концептуальне підґрунтя теорії соціальних комунікацій. Теорія «нової електронної культури» і трансформація соціальних комунікацій: К. Поппер і М. Кастельс. Соціальні комунікації як явище та як наукова галузь знань. Моделі та функції комунікації. Інтернет як засіб соціальних комунікацій: негативні та позитивні прояви. Соціально-комунікаційні технології, їхні критерії. Класифікація форм комунікації. Візуальна комунікація. Подієва комунікація. Міфологічна комунікація. Міфологічні технології впливу ЗМК. Комунікативні технології пропаганди. Іміджеві технології, їхні функції.

Сучасні інформаційні та комунікаційні системи. Інформаційне суспільство як етап цивілізаційного розвитку людства, його головні ознаки. Проблеми національного інформаційного простору та інформаційна політика держави. Громадське телебачення: сучасний стан і тенденції розвитку. Проблеми інтерактивного процесу в сучасних засобах масової комунікації. Контент, етика та інші показники в форумах та коментарях. Місце й роль соціальних мереж у масовій комунікації. Особливості блогосфери як соціокультурного явища; точки дотику із традиційними ЗМК: конкуренція чи конвергенція.

Основи рекламної діяльності. Реклама і журналістика: аспекти взаємодії та протидії. Етико-правові засади сучасної рекламної діяльності. Канали поширення рекламної інформації: основні типи, їх переваги та обмеження. Реклама як площина відбиття та утворення соціальних стереотипів. Умови ефективності

рекламної продукції у глобалізованому світі. Категорія правди в рекламному тексті та проблема маніпулювання. Реклама та соціальна відповідальність. Реклама в новітніх медіа: тенденції, перспективи, переваги та недоліки.

Психологія журналістської творчості. Журналістика та медіареальність в аспекті психології. Маніпулятивні технології в ЗМІ. Психологічні особливості роботи журналіста з різними групами суспільства.

Журналістський менеджмент. Парадигма менеджменту в журналістиці. Теоретичні підходи наукового менеджменту: наукове управління Ф. Тейлора, школа наукового менеджменту А. Файоля. Теорія потреб Абрахама Маслоу, її сучасне трактування в медіа. Базові елементи журналістського менеджменту. Принцип балансу основних елементів: створення контенту, залучення реклами, бізнесовий процес, виробництво (видання печатного медіа) та організація збуту. Типові помилки менеджменту, які порушують цей баланс. Комплекс 4Р (чотири основні інструменти) маркетингу. Особливості медіа-маркетингу: фрагментація цільових аудиторій медіа та дуалізм медійного продукту. Кількісні та якісні методи комунікації редакцій зі споживачами медіа-продукту та рекламодавцями. Фокус-група як один із ефективних методів перевірки ідей у медіа. Самоменеджмент журналіста. Напрацювання контактів, створення бази, координація роботи кореспондентів; запобігання помилкам. Створення творчої атмосфери у творчих колективах; роль керівника; вирішення проблеми моббінгу та інших конфліктів.

Економіка та організація ЗМІ. Бізнесова діяльність редакції ЗМІ. Форми комерційної діяльності. Доходи та витрати друкованого видання: самоокупність, прибутковість, збитковість як фактори економічної діяльності ЗМІ. Джерела фінансування періодичних видань в ринкових умовах; редакційні та приредакційні комерційні структури. Реклама як комерційна діяльність видання. Роздержавлення ЗМІ. Форми державної підтримки періодичних видань. Висвітлення діяльності органів державної влади на договірній основі.

Загальне редагування. Етапи розвитку видавничої справи. Редакторський аналіз як передумова створення якісного видавничого продукту. Особливості редагування та коректури в газетному, журнальному і книжковому виданнях. Методика редагування зверстаного тексту та тексту в технічному наборі. Особливості комп'ютеризованого видавничого процесу.

Риторика. Риторика як мистецтво і наука. Риторика і журналістики: точки дотику та протиставлення. Риторика – пропаганда – маніпуляція. Історія риторики; причини появи неориторики (від науки про переконання до науки про мовну доцільність). Іntenція як етап підготовки до створення тексту. Інвенція як етап підготовки до створення тексту (співвідношення теми, цільової аудиторії та інформаційного матеріалу). Особливості збору матеріалу до теми (на прикладі за вибором студента). Диспозиція як етап підготовки до створення тексту. Елокуція та стилістичні прийоми в риторичі. Теорія аргументації за Аристотелем (етос, логос, пафос). Методи логоса: індуктивно-дедуктивний, порівняльний, «від протилежного», фактичний.

Методика і методологія аналізу журналістського тексту. Журналістський текст як соціокомунікаційний феномен. Журналістський текст у ситуації інформаційної війни: функції, загрози, проблема довіри. Інтертекстові елементи в журналістському тексті. Візуальні компоненти медіатексту: типи, функції,

тенденції. Аудіоряд у медіаматеріалах: типи, функції, тенденції. Правдивість / фейковість / маніпулятивність медійного тексту. Заголовок журналістського тексту: типи, функції, засоби увиразнення та впливу.

Критерії оцінювання

Вступне випробування відбувається у формі тесту. Тривалість тестового випробування – 3 астрономічні години (180 хвилин).

Тест містить 70 питань і оцінюється максимально у 200 балів.

Якщо робота має **не більше 19** правильних відповідей, абітурієнт отримує максимум **49 балів**.

За перші **20** правильних відповідей, абітурієнт отримує **50 балів**, кожна наступна правильна відповідь додає **1 бал**, тож абітурієнт може набрати за тестування максимальну загальну кількість балів – **100**.

Отриманий бал переводиться у шкалу від **100** до **200** балів шляхом додавання числа **100**.

Вступник допускається до участі в конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка фахового вступного випробування складає **не менше 150 балів**.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посібн. / пер. з нім. В. Климченко, А. Баканов ; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української Преси, 2011. 262 с.

2. Галлер М. Репортаж : навч. посіб. / пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 348 с.

3. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту : підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за напрямом «Журналістика» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. 189 с.

4. Животко А. П. Історія української преси : навч. посіб. для студ. ф-тів журналістики вищих закл. освіти / М. Тимошик (упоряд.). Київ : Наша культура і наука, 1999. 368 с.

5. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

6. Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Київ : Вища школа, 2006. 232 с.

7. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посіб. / за наук. ред. В. В. Різуна Київ: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.

8. Іванов В. Ф. Стандарти новинної журналістики : навч. посібн. / Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. 72 с.

9. Квіт С. Масові комунікації : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. 206 с.
10. Костюченко О. М. Основи телевізійної журналістики : навч. посіб. Острого : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2016. 218 с.
11. Крейг Р. Інтернет-журналістика. Робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / пер. з англ. А. Іщенка. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. 324 с.
12. Лаврик О. В. Основи журналістики : навч.-метод. посіб. для студ. зі спец. «Журналістика». Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 73 с.
13. Ла Рош, фон В. Вступ до практичної журналістики : навч. посіб. / пер. з фр. Київ : Академія Української Преси, 2005. 229 с.
14. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підруч. Київ : Знання, 2006. 341 с.
15. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика : підруч. для журналістів і не тільки. Львів : ПАІС, 2005. 176 с.
16. Михайлин І. Л. Історія української журналістики ХІХ століття : підруч. Київ. : Центр навчальної літератури, 2003. 720 с.
17. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. Київ : ЦУЛ, 2002. 284 с.
18. Нечаєва Н. В. Історія української журналістики : навч.-метод. посіб. для студ. зі спец. «Журналістика». Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 62 с.
19. Рус-Моль Ш. Журналістика : посіб. / пер. з нім. В. Климченко ; наук. ред. В. Іванов. Київ : Академія Української Преси, Центр вільної преси, 2013. 343 с.
20. Халер М. Інтерв'ю : навч. посіб. / пер. з нім. за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008. 404 с.
21. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / пер. з нім. за загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006. 308 с.
22. Шаповал Ю. Г. Фотожурналістика : навч. посіб. Рівне : Волин. обереги, 2007. 76 с.
23. Шнайдер В., Рауе П. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики / пер. з нім. В. Климченко; за загал. ред. В. Іванова. Київ. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 358 с.

Допоміжна

24. Владимиров В. М. Журналістика, особа, суспільство : проблема розуміння / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2003. 282 с.
25. Зражевська Н. І. Комунікаційні технології: лекції. Черкаси : Брама-Україна, 2010. 224 с.
26. Іванов В. Ф. Массовая коммуникация : монографія. Киев : Академія Української Преси, Центр Свободної Преси, 2013. 902 с.
27. Костенко Н. Досвід контент-аналізу : Моделі та практики : монографія / Наталія Костенко, Валерій Іванов. Київ : Центр Вільної Преси, 2003. 200 с.
28. Мащенко І. Г. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. Київ : Україна, 2005. 384 с.
29. Потятиник Б. Медіа : ключі до розуміння. Львів : ПАІС, 2004. 312 с.

30. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. Львів : Місіонер, 1996. 296 с.
31. Різун В. В. Проблеми і перспективи розвитку журналістської освіти в Україні початку ХХІ століття / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 19 с.
32. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2005. 104 с.
33. Різун В. В., Трачук Т. А. Нарис з історії та теорії українського журналістикознавства : монографія / Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2005. 232 с.
34. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. Львів, 2000. 110 с.
35. Стівенс М. Виробництво новин. Телебачення, радіо, Інтернет / пер. з англ. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 323 с.
36. Українське телебачення : вчора, сьогодні, завтра / за заг. ред. І. С. Чижа. Київ : Дирекція ФВД, 2006. 648 с.
37. Хавкіна Л. М. Сучасний український рекламний міф : монографія. Харків : Харківське істор.-філол. товариство, 2010. 352 с.
38. Chomsky N. Media Control, Second Edition : The Spectacular Achievements of Propaganda. 2nd ed. New York : Seven Stories Press, 2002. 112 p. (Open Media Series).
39. Cushion S. Television Journalism. Thousand Oaks : SAGE Publications, Inc., 2011. 240 p. (Series : Journalism Studies : Key Texts).
40. Convergent Journalism : An Introduction : Writing and Producing Across Media / ed. by Vincent F. Filak. 2nd ed. Amsterdam ; Boston : Focal Press, 2014. 262 p.
41. Encyclopedia of New Media : An Essential Reference to Communication and Technology / ed. by Steven G. Jones. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2003. 532 p.
42. New Media, Old Media / ed. by Natalie Fenton. London ; New Delhi : Journalism & Democracy in the Digital Age. London : SAGE Publications, 2010. 220 p.
43. Graham G., Greenhill A., Shaw D., Vargo Ch.J. Content is King : News Media Management in the Digital Age. London : Bloomsbury Academic, 2015. 256 p.

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Наталя НЕЧАСВА

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № від 2022 р.

Відповідальний секретар

_____ Сергій ЄЛЬЦОВ